

bivši veliki župan v Mariboru; dr. Jan-ko Rajar, veterinarski delegat na Du-naju; dr. Fran Novak, odvetnik v Ljub-ljani. Namestniki: dr. Alojzij Goričan, župan v Celju; Jakob Zdravec, indu-strijalec v Središču; Ivan Sancin, bivši kmetijski načelnik v Ljubljani; Ciril Pirc, župan v Kranju. Volitve v senat se bodo, kakor znano, vršile dne 3. jan. 1932. Volilno okrožje tvori vsaka bano-vina za sebe, volilno pravico pa imajo vsi narodni poslanci, vsi člani banovin-skega sveta in vsi župani v dotični ba-novini. Dravska banovina voli štiri se-natorje in štiri namestnike.

Ustanovitev nove stranke. Na seji enotnega kluba narodnih poslancev, iz-voljenih na državni listi predsednika vlade g. Petra Živkoviča, je bila skle-njena ustanovitev nove stranke, ki se bo imenovala »Jugoslovanska radikal-na kmetijska demokracija«. Sprejet je že program stranke.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Socijalni demokrati v Belgiji so skli-cali izreden strankin zbor, na katerem so sprejeli resolucijo proti državni pod-pori katoliškim šolam, za katere pri-speva država letno iz javnih sredstev 800 do 900 milijonov frankov.

Nova vlada na Španskem. Španska republika je dobila zadnje dni novo vlado pod predsedstvom Azane. Vlada je sestavina republikanske levice, ki šteje 250 do 270 glasov in bo imela v zbornici večino 16 do 36 glasov.

Maršal kitajske republike odstopil. Svetovno javnost je presenetil nenaden odstop maršala kitajske republike Čangkajšeka, zunanjega ministra Wel-lington Kooa, finančnega ministra Sun-ga in generala Čangsulijanga. Angle-ško časopisje je mnenja, da bo položaj Čangkajšeka izven vlade močnejši, ka-kor do sedaj, kar je velikega pomena za sedanji zapleteni položaj.

Položaj na Daljnem vzhodu. Japon-ske čete bodo stale kmalu tik pred ve-likim zidom, ki brani nekdanjo kitajsko prestolico Peking. Prišlo bo v kratkem do odločilne bitke med Japonci in Ki-tajci. Japonci so začeli južno od Mukde-na ustanavljati veliko industrijsko in trgovinsko cono in mrzlično dograja-jo železnico iz Kirina v luko Saizen, ki bo predstavljala zelo hudo konkurenco Vladivostoka. Obenem so proglasili po-polnoma ravnopravnost vseh inozem-cev v mandžurski trgovini in se poga-jajo z generalom Ma z namenom, da se organizira neodvisna mandžurska dr-žava, v kateri bodo tudi Kitajci uživali popolno enakopravnost.

*

„Betnava“ ali „Vidmava“?

Da li je komu znano, kako je prišlo v Mariboru k poimenovanju »Betnavska cesta«, ne vemo in tudi ne, kdo je »iz-umitelj« tega imenskega nestvara. Ce-sta k gradiču »Vidmava« (v občini Rad-vanje) bi se namreč morala glasiti pra-vilno: V i d m a v s k a

Kar pisec pomni, se je rabilo samo le ime »Vidmava«, samo nekateri doma-čini, posebno pa tujci, so izgovarjali to

V DOBI NAHODA

kadar kašljamo in smo zasluženi, kadar nam preti gripa, takrat je Fellerjev bolečine po-mirjujoči Elsafluid, to odlično sredstvo in kozmetikum prava tolažba v hiši. Poskusna steklenica 6 Din, dvojna steklenica 9 Din po-vod. Po pošti 9 poskusnih ali 6 dvojnih ali 2 velike specialne steklenice 62 Din franko pri lekarnarju Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrg 341. Savska banovina.

ime nekako nejasno tudi kot »Vidnja-va«, ker ni bilo brati nikjer kakega slo-venskega napisa, in nemško ime »Win-denau« je ono jasnost motilo še bolj. — Ko sem se skozi leta z očetom po po-čitnicah vračal v Maribor v šolo, je oče krenil skoro običajno pri Vidmavskem drevoredu od Tržaške ceste in pripom-nil: »Peljiva se čez V i d m a v o; je si-ker mali ovinek, toda prištedim si mit-nino!« Smatram zgolj le to obliko kot udomačeno in tudi kot zgodovinsko opravičeno.

Podlaga temu imenu je namreč sta-roslovenska beseda »videm«. Ni sicer tu mesto za širje razpravljanje o na-stanku in razvoju tega izraza tekom ti-sočletij, pač pa moramo podati tukaj vsaj kratko zgodovinsko sliko tega v našem slučaju, ker je že davno vse po-zabljeno in v kolikor še ne, pa krivo tolmačeno.

Kot »videm« so označevali naši dav-ni predniki pred vsem vso ono zemlji-šče, katero so občinari izločili kot traj-no službe v kulturne namene vsej ob-činski skupnosti. Na tem je stala cer-kev in župnišče kakor tudi šola, ako so jo imeli. Na vzvišenem prostoru je bilo z obzidjem utrjeno mesto v obrambne svrhe v slučaju sovražnega napada in kot zavetišče stanovalcev, ako ni bilo drugega varnega mesta za nje. Obenem je bilo tu tudi pokopališče. Razvidno je to razmerje še skoro danes pri vsaki cerkvi v Sloveniji, če imamo tudi raz-meroma malo občin z župnijo, katere bi imele ime »Videm« še danes. Druga-če je to na Tirolskem; tam se imenuje vsak »župnijski grunt« (»Pfarrgrund«) še danes kot »vidum«.

Razlikujejo se ta imena v ljudski go-vorici v tuintam posvetna in cerkvena. Tako gredo Haložani na žegnanje k Sv. Vidu, ali živinski sejem je pa »na Vid-mu«. Slične razmere smo ugotovili tudi v srednjeveških latinskih listinah. Pri krajevnih podatkih so rabili čisto slo-venski mestnik še vedno pri že davno ponemčenih krajih, ker izraza »videm« niso Nemci več razumeli, zatoorej: »na Widmi«, »na Widme (leta 1452)«, »na Widmem« (leta 1424) in to radi tega, ker se je v slovenščini ime v imenoval-niku redko rabilo. — V našem slučaju je bila zgradba »Vidmava« prvotno tu-di le kako močnejše utrjeno mesto kot ena izmed postojank zunanjega obram-bnega pasa mariborske trdnjave.

»Vidmava« služi še danes kot »vi-dem« lavantinskemu vladiki, in je mo-rala biti od davnega v tem razmerju, ker so tudi protestanti leta 1587 to po-sestvo kot tako cerkvenega značaja ta-koj zasedli in na njem zgradili cerkev, šolo in hišo za pastora in cerkovnika, ter si ogradili tam tudi lastno pokopa-lišče. Po protireformaciji (leta 1600) je prišlo posestvo sicer iz cerkvenih rok v posvetne, toda leta 1863 je bilo zopet

oddano lavantinski škofiji, iz česar raz-vidimo, da je moral biti prvi »vidmar« vsekakor kak višji cerkveni dostojanst-venik, in da je imela cerkev gotovo ne-kake utemeljene dedne pravice na to. O znameniti zgodovini nekdanjih slo-venskih »vidmarjev« hočemo pozneje enkrat podrobneje pisati; danes ome-nimo samo, da nosi še danes na stotine slovenskih rodbin ime »Vidmar«, kate-rim se čisto še danes pozna, da so mo-rali biti nekda v kakem višjem prav-no-socialnem položaju.

Ce je našim javnim uradom resno zato, da se naša krajevna imena, kate-ra so potvorili sčasom deloma iz neved-nosti dotične preteklosti, popravijo, po-tem se naj prekrsti »Betnava« v »Vid-mava«, »Betnavska cesta« v »Vimav-ska« in »Betnavski log« (»Windenuer Wald«) v »Vidmavski«. — Poskus pre-kstitve tega v »Slovenski log« po po-lomu se ni obveljavil, ker je to ime kar brez vsake jezikovno-zgodovinske pod-lage in dejstveno le nasilna izmišljoti-na, kajti nemški »Winden« je v tem slučaju le pokvečeni slovenski — »vi-dem«!

D. Žunkovič.

*

Katoliška šola in socialisti. Svojo mrznjo proti katolicizmu in katoliški vzgoji v šoli so zadnji čas javno doka-zali socialisti v Belgiji. V tej mali, pa jako kulturni in napredni državi je vpe-ljan način svobodnega šolstva, to je, ne vlada državni šolski monopol, država ne vsiljuje državljanom svojih šol, mar-več jim prepušča ureditev šol po lastni uvidevnosti in volji. Država ne vzdržuje svojih šol, marveč podpira javne-občin-ske in zasebne-svobodne šole v razmer-ju s številom učencev. Vsakomur je da-no na voljo, kam hoče poslati svoje otroke: ali v občinske ali v svobodne-katoliške šole. Ta šolski sestav je našel posnemovalcev v Angliji, v Nizozemski in celo v Franciji, kjer skoro polovica šolo-obveznih otrok obiskuje zasebne katoliške šole. — Prospeh katoliških šol pa je vzbudil zavist in mrznjo bel-gijskih socialistov. Ker so svobodne-ka-toliške šole vzgojile krščanski naraščaj, ki je vstopil v krščanske mladinske or-ganizacije in strokovne zveze, so se so-cialisti v svoji znani »svobodomiselno-sti« začeli bati za lasten naraščaj. Nji-hov stari voditelj Vandervelde — mimo-grede povedano večkratni milijonar — je zadnjikrat vrغل v javnost geslo: »Dr-žavna podpora svobodnim šolam mora prenehati!« Država za katoliške šole preveč troši, danes pa je čas štednje, to-rej se mora podpora države katoliškim šolam ukiniti: tako je začel propovedo-vati Vandervelde. — Da je to navadna demagogija (hujskanje in zapeljevanje ljudstva), je državna uprava takoj s številskimi dokazala. Belgijska država izdaja za šolstvo veliko manj nego dru-ga države, kjer je uveden šolski mono-pol, ker ne gradi in vzdržuje ljudskih

šol, marveč jih samo podpira. Leta 1924 so imele javne občinske šole 422.000 učencev, svobodne-katoliške pa 388.000, leta 1927 so imele občinske šole 429.000, katoliške pa 405.000 učencev. Iz teh števil se vidi, kako obisk svobodnih-verskih šol narašča. In to ravno bode v oči framasone in socialiste. Isti pojav je tudi v Franciji, kjer starši ne marajo svojih otrok dati v vzgojo svobodomiselnim in socialističnim učiteljem. Podpore je država dala občinskim šolam 332 milijonov frankov, za katoliške pa 193 milijonov frankov. Vsak učenec občinskih šol stane državo na leto 792 frankov, katoliških šol pa 504 frankov, torej 288 frankov manj. Potemtakem prihrani država pri svobodnih-katoliških šolah napram občinskim nad 110 milijonov frankov. Te uradne številke najboljše osvetljujejo, koliko je vredna socialistična trditev, da katoliške šole državo preveč stanejo. Res je nasprotno: pri katoliških šolah država vsako leto prihrani nad 110 milijonov frankov. Na vsakega stvarnega človeka morajo te številke imeti vpliv, samo na socialistične zagrizence ne. Na zborovanju delegatov belgijske socialistične stranke je bil z veliko večino sprejet predlog, ki zahteva, da se mora državna podpora katoliškim šolam ukiniti. S tem socialistična zagrizenost še ni bila potolažena. Sprejet je tudi bil dodaten predlog, da morajo pristaši stranke ne samo v parlamentu, marveč tudi v pokrajinskih skupščinah in v občinskih zastopih glasovati proti podpori katoliškim šolam. Poslednji predlog bo imel še dalekosežnejše posledice nego prvi, ker bo dovedel do razbitja zveze med krščansko in socialistično stranko po mnogoterih občinah. Tako so belgijski socialisti dokazali, da so vredni učenci židovsko-nemškega pisatelja Marksa, ki je skupni duševni oče nekrščanskega socializma in boljševizma. V sovraštvu zoper katoliško Cerkev si socialisti in boljševiki podajajo roke.

Dober katoličan. To je predsednik španske republike Alcalá Zamora. Ko je bil izvoljen od ustavotvorne skupščine z ogromno večino za predsednika, ni pozabil Bogu se priporočiti za pomoč v svoji težki in odgovornosti polni službi. Drugi dan je bil pri slovesni sv. maši, da izprosi sebi in španski državi božjega blagoslova. V soboto nato mu je diplomatski zbor (zbor poslanikov in zastopnikov tujih držav) čestital. Govor je imel papežev nuncij monsignor Tedeschini, ki je izrekel čestitke tudi v imenu sv. Očeta ter želel mladi španski republiki, da nadaljuje katoliške tradicije (izročila) Španije. Ker je predsednik republike veren katoličan, se nadejajo katoličani, da bo ublažil proticerkveno politiko liberalno-socialistične vlade.

Postopanje boljševikov s po nedolžnem zaprtimi duhovniki. Dr. Kindermann je izdal knjigo pod naslovom »Dve leti v moskovskih hišah smrti«. V tem delu opisuje pisatelj tudi ta-le dogodek: »Nikdar ne bom pozabil pretresljivega prizora, kateremu sem bil priča ob priliki sprehoda po dvorišču jetnišnice. Dvorišče je bilo spojeno z drugim potom majhnih vrat, a drugi dvor je že

Predpranje perila je jako zamudno!

Henko, obče priznano sredstvo za namakanje perila, varuje vaše perilo in olajšuje vsako pranje.

Raztopite 1 zavitek „Henko“ v 50—60 litrov vode in v tej raztopini namočite perilo.

Tako odpade vsako težavno predpranje. Sami se morate prepričati o najboljšem uspehu.

Kder vaši
Henko
perilo poceni!

spadal k ženskim zaporom. Nekega dne so odprli ta vrata. Kar za tem so porivali 4 jetniki težak voz, ki je bil naložen z gnojem ter vsakojako nesnago. Dva od porivačev sta bila katoliška duhovnika. Spoznal sem ju takoj po črni obleki. Eden od obeh gospodov je že bil precej v letih. Imel je že čisto belo glavo in dolgo brado. Ker je bilo breme pretežko, so jetniki nekoliko prestali s porivanjem. Na sprehodu sem se približal obema duhovnikoma in sem ju pozdravil. Rad bi se bil z njima spustil v razgovor, a straža ni trpela nikakih bližanj. Eden od vojakov je stopil pred me in mi je zabrusil v obraz: »Kaj ne, Kindermann, kaj takega še ti pač nisi videl? Ti popovski lopovi morajo nositi pri nas gnoj in snažiti stranišča. Pri takem poslu pozabljajo na svojo peklenško kramo. Mar li veruješ tudi ti v Boga? Ako je Bog, naj pomaga tema dvema. Le pogledaj, eden zgleda kakor stari Peter, kaj ne, očka?« Oba zasmehovana nista črhnila niti besedice. Uprla sta se v voz in ga porivala dalje. Pozneje so mi povedali, da je v zaporih v Botyrki veliko duhovnikov, katere silijo k najbolj umazanemu delu.

*

Vlom v blagajno. Svedrovci so vdrli v Mariboru v Krekovi ulici v blagajno skladišča tovarne »Kokra« in odnesli 3000 Din.

Gospodarsko poslopje pogorelo. Dne 13. decembra zvečer ob 10. uri je pogorelo gospodarsko poslopje posestniku Vinko Gostečniku, po domače Renarju v Podgori v Mežiški dolini. Le s težavo so rešili živino in stanovanjsko hišo. Isto poslopje je uničil požar pred petimi leti. Škoda znaša 50.000 Din.

Trem posestnikom je uničil požar 15. decembra poslopja s premičninami vred v župniji Sv. Rupert v Slovenskih goricah.

Osumljen polvorbe 1000dinarskih bankovcev. Orožništvo je izročilo v zapore v Murski Soboti 30letnega čevljarja Antona Lebarja. V hiši aretiranega je

našlo orožništvo večjo množino 1000dinarskih bankovcev, ki so bili izgotovljeni le na eni strani, druga pa je bila še bela.

Naboj je raznesel puškino cev in je težko poškodoval Mihaela Bratuška, posestniškega sina iz Malega Okiča pri Ptujju. Poškodovanega so prepeljali v ptujsko bolnico.

Cigani pred sodiščem. Sedem ciganov je sodil mariborski senat 16. decembra, ker so prirejali vlome po ptujski okolici in izvršili še gnusni napad na Marijo Drevenšek v ptujskem gozdu. Skoro vsi obtoženci so mladi potepuhi, ki so imeli pri Ptujju pravo tolovajsko taborišče. Obsojeni so bili: Baranja Adolf na 4 leta robije in pet let izgube častnih pravic, Baranja Janoš na pet let robije, Baranja Jožef I. na 2 leta robije, Baranja Štefan na dve leti šest mesecev robije in štiri leta izgube častnih pravic, Baranja Jožef II. na pet let robije, Baranja Jožef III. na dve leti robije in tri leta izgube častnih pravic, Horvat Ivan na šest let robije in trajno izgubo častnih pravic. Razen tega morajo plačati Baranja Adolf, Janoš in Jožef III. ter Horvat Ivan Drevenšek Mariji 10.000 Din odškodnine.

Z nožem ga je obklal. V celjsko bolnico je bil prepeljan 27letni mesar Alojzij Pungartnik od Sv. Primoža pri Ljubnem, kateremu je nekdo prizadjal z nožem hudo rano v desno pleče.

Padel 150 m globoko. 65 letni delavec Franc Šket, iz Gaberja pri Celju, je delal 15. decembra v gozdu na Pečovniku. Po končanem delu se je napotil na večer domov, a mu je na strmini spodrsnilo, je padel v 150 m globoki prepad in obležal mrtev.

Preparan trebuh. Posestnik Franc Deželak iz Slivnega pri Sv. Krištofu n. Laškim je kahal žganje in je pri tem poslu zaspal. Sosedov hlapec Ivan Žugelj se je splazil v izbo, kjer je spala posestnikova žena, ki je pa začela klicati na pomoč. Deželak se je prebudil in je pognal nasilneža čez prag. Kmalu za tem je stopil posestnik pred hišo, kjer mu je prepiral hlapec z nožem trebuh. Težko poškodovanega so prepeljali v bolnico v Celje.

Nevarno je poškodovala cirkularna prste Viktorju Zemljiču iz Ljutomera,